

Liepājas simfoniskā orķestra 140. sezonas atklāšanas koncerts

Igeta Ozoliņa, etnomuzikoloģijas studente

Šā gada 19. septembrī Liepājas koncertzālē „Lielais dzintars” notika Liepājas simfoniskā orķestra 140. sezonas atklāšanas koncerts. Pandēmijas laika ierobežojumu dēļ orķestris sen nebija ticis klātienē ar saviem skatītājiem, tādēļ radās sajūta, ka koncerts notiek īpaši pacilātā, emocionāli piesātinātā gaisotnē. To radīja gan koncertzāles „Lielais dzintars” publika, kura šķita noilgojusies pēc sava orķestra, gan paši orķestra mākslinieki, ar smaidiem sejās paužot patiesu prieku par satikšanos.

Nozīmīgās jubilejas sezonas atklāšanas programma raisīja lielu interesi. Tajā iekļauti klasiskās mūzikas pasaules šedevri – Frederika Šopēna Pirmais klavierkoncerts un Dmitrija Šostakoviča Desmitā simfonija. Jo lielāku intrigu raisīja solists – viens no savas paaudzes spilgtākajiem pianistiem – 30 gadus jaunais Luks Geņušs. Pie diriģenta pulsts LSO galvenais diriģents Gintars Rinkevičs.

Koncerta pirmajā daļā skanēja Šopēna Pirmais klavierkoncerts. Emocionāli un melodiski bagātais opuss sacerēts 1831. gadā, pirmatskaņojumu piedzīvojot Parīzē. Tas guvis lielus panākumus, kaut arī daļa mūziķu sabiedrības Šopēnam pārmetuši pārmērīgu jūtu izpausmi. 19. septembra koncertā Liepājā ar vizuāli spožu iznācienu pie klavierēm sēdās Lietuvā dzimušais un Maskavas Konservatorijā studējušais pianists Luka Geņušs. Jaunais un daudzsološais mūziķis ir P. Čaikovska un F. Šopēna konkursu sudraba medaļu ieguvējs. Savā daiļradē turpina krievu pianisma tradīcijas visaugstākajā līmenī. Tādēļ gaidas uz izcilu pianista sniegumu arī šajā koncertā bija samērā lielas.

Klavierkoncerta 1. daļas *Allegro maestoso* melodiskās līnijas, kas piesātinātas smalkuma un liriskas, orķestris iesāka ļoti emocionāli. Radās sajūta, ka tas ir izcilā romantiķa Šopēna mūzikas burvības un LSO mūziķu pacilātības sinerģijas rezultāts. Pēc brīža iestājās pianists, izpildot skaistu, melodisku tēmu. Luka Geņuks ar žestu valodu un izpildījuma manieri skaidri pozicionē – „Tas esmu es! Ļoti īpašs.” Koncerta izpildījuma laikā šī sajūta bija dominējošā, kaut arī tam tā nevajadzētu būt. Klausoties un vērojot, piemēram Vestarda Šimkus izpildījumu koncertos,

izpildījums tomēr paliek priekšplānā, kaut arī Šimkus žestu un ķermeņa valoda arī ir bagāta un dažkārt neordināra. Iespējams, Geņuka gadījumā tā ir krievu skola, kas „ielikusi” izpildītājā manierisku spožmi un „spalvu uzbužināšanu” priekšplānā. Neapšaubāmi, pianista pirksti strādā žilbinoši, tehnika ir izkopta līdz augstākajam līmenim, mūzikas materiālu mūziķis pārziņina nevainojami, tomēr gaisā virmo lielais „bet”.

Klavierkoncerta 2. daļā *Larghetto* sajūta par pianista ārējo spožmi atkāpās. Romantiskā un laimes sajūtas raisošā mūzika ļāva aizmirsties un pilnībā saplūst ar to. Veidojās lieliska sadarbība starp pianistu, orķestri un diriģentu.

3.daļa *Rondo – vivace* atkal raisīja sajūtas par solista „atpēlēšanos” – formālu, tīri tehniski labu un ārēji atraktīvu izpildījumu. Publikas pozitīvā attieksme, vētrainie aplausi orķestrim, pianistam un diriģentam nolīdzināja izpildījuma laikā radušās divējādās sajūtas. Dominanci pārņēma mūzikas valodas dziļums, bagātība, orķestra mūziķu aizrautīgums, diriģenta smalkie žesti un lieliskā gaisotne koncertzālē kopumā.

Koncerta otrajā daļā izskanēja krievu komponista Dmitrija Šostakoviča Desmitā simfonija, kas savu pirmatskaņojumu piedzīvojusi 1953. gadā pēc Staļina nāves. Šostakovičs par saviem politiskajiem uzskatiem saņēmis nopēlumus un kritiku, kaut arī ir bijis cildināts un novērtēts kā komponists. Šostakovičs ir lielisks modernists, sekojot Rietumeiropas modernajiem mūzikas virzieniem un būdams neparasts savā mūzikas valodā – neparastajā harmonijā, spožajā instrumentācijā, bagātīgajā izteiksmes līdzekļu pielietojumā un laikmetīgajā izteiksmē.

Bez analīzes par katru no simfonijas četrām daļām šoreiz atzīmēšu kopīgo gaisotni simfonijas izpildījumā 19. septembra koncertā. Šostakoviča mūzika izklausās sensacionāla, tomēr tās sūtība nav radīt sensāciju, tā risina laikmetam aktuālus jautājumus, tā ir vitalitātes pilna, daudzšķautņaini bagātīga. Desmitā simfonija ir kā lakmusa papīrs, uz kura var izgaismoties klausītāju dažādās izjūtas, emocijas un attieksmes. Simfonija noteikti neatstāj vienaldzīgu. Kaislību, dinamikas un spriedzes piepildītā mūzika rosina domāt, dzīvot līdzī skaņdarba dinamiskajam stāstam un piedzīvot plašu sajūtu spektru – no pārdomām par padomju laika ideoloģiju, mākslinieka spēju šai situācijā būt patiesam, līdz dūsmām, izmisumam, straujām šo sajūtu maiņām uz prieku, sajūsma, apbrīnu, kas robežojas ar patētismu un pacilātību. Orķestris pats bija kā lakmusa papīrs, varēja redzēt ikviena mūziķa degsmi un aizrautību izpildījumā. Īpaši spoži bija pūšamo instrumentu

grupas solisti, atkal un atkal radot pārlicēbu par Liepājas simfoniskā orķestra augsto māksliniecisko līmeni.

Koncerta svinīgo gaisotni papildināja Latvijas kultūras ministra ar kundzi klātbūtne, Liepājas Domes pārstāvju un ministra kunga teiktās uzrunas un Liepājas koncertzāles „Lielais dzintars” lielās zāles izcilā akustika. Un neapšaubāmi lieliskā, atbalstošā, ieinteresētā un mūziku izjūtošā publika uz vietas koncertzālē un pie radio visā Latvijā.

Porta – mūzikas festivāls un tā dažādās šķautnes

Diāna Logina, etnomuzikoloģijas studente

Šī gada 24. oktobrī mūzikas namā “Daile” izskanēja Pasaules mūzikas festivāla “Porta” koncerts. Tas bija veltīts Ziemeļvalstu mūzikas tradīcijām. Kā jau katru gadu, arī šogad tika veidota latviešu un ārvalstu mūziķu sadarbība. Koncerts izskanēja divās daļās, katra ar savu gaisotni un vēstījumu.

Pirmo daļu atklāja brāļi Raimonds un Oskars Petrauski. Šis klavieru un saksofona duets vienatnē izpildīja divus skaņdarbus. Manuprāt, tas bija ļoti veiksmīgs koncerta sākums, kas uzreiz lika saprast koncerta raksturu un formu. Viņu izpildītajā mūzikā slēpās brīvības gars, kas izpaudās improvizācijās par latviešu tautasdziesmu, kā arī Ērika Ešenvalda skaņdarba tēmām. Klavieru izpildījumā bija jūtama konkrētība ritmikā, kā arī mūzikas materiāla, melodijas ziņā. Savukārt, Oskars Petrauskis izpaudās ar savu improvizatorisko, brīvo skanējuma plūdumu, kas skatītāju apbūra. Šo brīvību organiski pārņēma pirmā ārvalstu mūziķe, kas uzstājās koncertā – Maija Kauhanena. Viņa nāk no Somijas un ir prasmīga kanteles, kā arī daudzu citu instrumentu, lielākoties perkusiju, spēles speciāliste. To viņa veiksmīgi parādīja koncertā – prasmi, ka dzīvajā viens cilvēks var spēlēt daudzus instrumentus, kā arī paralēli dziedāt. Kā viņa pieteica vakara vadītājs – viņa ir cilvēks orķestris. Lai arī cik jauki un apsveicami tas neizklausītos, tas noņēma skanējumam kvalitāti. Visi skaņdarbi likās diezgan vienādi pēc formas un skanējuma, kā arī brīžiem likās, ka viņa ir uzņēmusies par daudz uz saviem pleciem. Piemēram, brīžos, kad viņa sita šķīvjus, likās, ka viņa ļoti saspringst, lai paspētu laikā atsākt spēlēt kanteli. Taču viņai veiksmīgi izdevās pārtvert brāļu Petrausku iesākto improvizatorisko stafeti. Maijas izpildītie skaņdarbi likās ļoti brīvi un maksimāli improvizēti. Piemēram, skaņdarbs par nelaimīgo mīlestību, kā arī skaņdarbs par Somijas ziemu. Tas piešķīra skanējumam brīvības sajūtu, ko nostiprināja viņas atvērtība uz skatuves, viņas stāstītie stāsti par dziesmām, ko viņa izpildīja. Es kā skatītājs nevarēju turēties pretim šai nevainībai un atklātībai uz skatuves. Pirmo daļu Maija Kauhanena noslēdza ar jautrām somu polkām. Kas veiksmīgi ievadīja otro pasākuma daļu, kurā nebija tik personiska, bet tik un tā spēja aizraut skatītāju.

Pēc garas pauzes koncerts turpinājās, un otro daļu ieskandināja igauņu kulta grupa “Puuluup”. Viņi iesāka savu stafeti ar jaunu dvesmu, kas nesa sevī nopietnu nenopietnību. Abi grupas mūziķi daudz jokojās un mēģināja sasmīdināt publiku ar savu dabisko šarmu un harizmu. Jokojoties par spēlētajiem instrumentiem (hūkanneles spēlētas ar lociņu), kā arī par daudzām dziesmām, ko viņi paši komponējuši. Piemēram, dziesmas par Francijas parlamentu, par slēpošanas sacīkstēm u. c. Izpildot mūziķi lietoja *loop* stacijas, kas papildināja skanējumu un ļāva viņiem piepildīt telpu ar daudzslāņainu skaņu ainavu. Tika ierakstītas gan hūkanneles, kas izpildīja harmonijas un ritmisko pavadījumu, rifus, kā arī balss, kam arī tika piešķirta liela loma gan harmoniskajā, gan ritmiskajā pavadījumā. Tas bija ļoti veiksmīgi nostrādāts, skanējums visu izpildījuma laiku bija ļoti kvalitatīvs un skaņdarbu formas likās pārdomātas, nevis ļoti improvizētas, kā tas bija dzirdams pirmajā daļā. Varētu teikt, ka grupa “Puuluup” bija savas jomas profesionāļi, aktīvi koncertējoša grupa, kas sniedza publikai tikai to labāko, ko viņi paši var radīt. Es biju ļoti priecīga par viņu paveikto uz skatuves. Šis šarms pazuda brīdī, kad viņiem pievienojās mūziķe Sniedze Prauliņa, kas spēlēja klavičembalo, flautu, kā arī dziedāja. Sākumā mūziķu sastrādāšanās likās neveikla – likās, ka viņi ir tikko satikušies un tikai iesildās spēlēšanai kopā. Kā tas bija redzams dziesmas “Light my Snow” izpildījumā. Šajā dziesmā varēja sajust mūziķu lielās atšķirības mūzikas stilā. Sniedzes skanējums bija brīvdomīgs un maigs, savukārt “Puuluup” skanējums bija uzmācīgs un šarmanti vīrišķīgs. Bet pēdējos divos skaņdarbos kopā viss uzlabojās un tiešām likās, ka izpildītāji ir sastrādājušies un izmēģinājuši spēlēto materiālu. Īpaši veiksmīga bija dziesma “TV on the street”. Šajā dziesmā gan Sniedzes, gan “Puuluup” mūzikas stili savienojās ļoti organiski, veiksmīgi. Ļoti palīdzēja tas, ka Sniedze Prauliņa ierakstīja savu balsi *loop* stacijā. Tādējādi viņas balss vijās cauri visam skaņdarbam, un sniegums dzīvajā nelikās tik svešs igauņu mūzikas grupai.

Koncerts noslēdzās ar grupas “Puuluup” izpildīto dziesmu “Happy birthday” “Portas” festivāla 20 gadu jubilejai. Kopumā varu teikt, ka šis bija veiksmīgs koncerts, kas parādīja daudzas pasaules mūzikas šķautnes. Parādīja to, ka pasaules mūzika ir ļoti dažāda un ir iespējams sintezēt kopā dažādus mūzikas stilus un mūzikas izteiksmes līdzekļus.